

Zöldfa

Miklós barna bőrtáskájába és esernyőjébe kapaszkodva a megszokott útvonalon ballagott hazafelé az állomásról lakótelepi otthonába. Éretten mézesező kora őszi délután volt. Iszapos, meleg. A nyár tomboló forróságával szemben volt már valami tapintatos élesség a levegőben, de csak annyi, ami megkönnyítette a lélegzést. Az aranyló színek keveredtek a levelek rozsdájával, s az alkonyat már korábban árnyékot vetett a park kőkerítésére, mint pár nappal előtte. A gesztenyék gömbölyded barnasága itt-ott már kiviláglott a zöld, tüskés burok mögül, s az öregurak zakóban ballagtak a sétatéren.

A vonat üveg mögé zárt klímája után, mint a terráriumból kiszabadult mongol futóegérnek, Miklósnak kifejezetten jól esett megmozgatni végtagjait. Cigaretára gyújtott és élvezettel eregette szájából a füstöt. A tudat, hogy a novelláját a vonaton már megírta, laza könnyedséget kölcsönzött mozgásának. Hosszú évek megszokott mozdulataival kerülgette a kátyúkat, s ballagott az utca hol egyik, hol másik oldalán. Nap-nap után rácsodálkozott az erdészeti hivatal vadregényes kertjére, a tiszteletbeli konzulátus épületének kecses tornyára, s odahallgatott az utcáról a börtönablakon keresztül kommunikáló rokonok párbeszédére.

Felkaptatott arra a kis dombra, amelyről már látni lehetett a panel tízemeletesek ormótlan tömbjeit, de szeme nem ezeket, hanem azt a kis Flórián szobrot kereste a szemközti ház sor homlokzatán, amely piszkos-elhanyagoltan ácsorgott egy mélyedésben a leprások felismerhetetlenségig roncsolt arcának deformáltságára emlékeztető állapotban.

Miklós mindezt ösztönösen, gondolkodás nélkül tette. Pusztán a megszokott dolgok biztonságot nyújtó szemkontaktusára volt szüksége, semmi egyéb. Ízelgette ezt az érzést, szinte a szájába vette, s hagyta, hogy elolvadjon, mint az érett camembert.

Ahogy átért a várfalon vágott átjárón, gyakorlott mozdulattal libbent át a Zöldfa utca sarkán lévő kocsma küszöbén, s ereszkedett le a homályos pinchelyiségből átalakított intézménybe. Az egyetlen, apró teremből álló „italmérés” – ahogy fennhéjázón hirdette borozóját a tulajdonos –, egykor írók, költők tanyája volt, mára azonban erősen leromlott az egy főre eső versek száma. A Zöldfa névre hallgató intézmény mostanság inkább amolyan XXI. századi betyártanya hangulatát keltette. A lázadás szelleme ott keringett a vaskos dohányfüstben, s az emberek sötét tekintetében. A dohányzás ellenes tilalom bevezetésének utolsó ellenséges bástyájaként dacolt a törvény szigorával, s a legvégsőkig engedte rágyújtani az ide belépőket. „A dohányzás megengedett!” feliratú tábla pedig direkt „bűnözésre” bízta az esetleg még bizonytalankodókat.

A kocsma vendégköre a legkülönfélébb társadalmi rétegekből tevődött össze, egyfajta önálló államot alkotott, kialakult hierarchiával, saját szabályokkal, törvényekkel, amelynek élén, mint valami méhkirálynő, trónolt a terebélyes idomokkal ellátott tulajdonosnő, Ibolya.

Miklósnak is megvolt a helye a Zöldfa társadalmában, még hozzá igen előkelő helye. Tudták, hogy valami író-, újságíróféle, s mint ilyen még a régi Zöldfa hagyományok képviselője, s ezzel egyfajta átmenetet képviselt a kocsma régi és jelenlegi élete között. Ráadásul Miklós nagy dohányos volt, ami e közintézmény íratlan etikai kódexében stabil tekintélyt biztosított az amúgy csendes, kissé melankolikus fiú számára.

Ezen a napon is hazatért Miklós a Zöldfába és szokásához híven, a fal melletti sarokasztalnál huppant

le. A kezében már ott parázslott a cigaretta, amely minden egyes szívásra úgy pulzált, mint valami apró kis szív. Ibolya barátságos mozdulattal helyezte elé a ragacsos asztalra a fröccsét, amelyet Miklós egyetlen, egészséges lendülettel magába döntött.

A Zöldfa tele volt. Mindenki a megszokott asztalánál ücsörgött. A háttérben ugyan szólt a rádió, de a beszélgetések zaja elnyomta, csak amolyan háttérként volt érzékelhető.

Ahogy újra és újra belemerült ebbe a maga által választott világba, teljesen kikapcsolt. Valamiféle megnyugtató közöny lett úrrá rajta, amely bizonyos értelemben több volt, mint a biztonság, maga volt a megnyugtató anonimitás. Nem voltak elvárások, feladatok, nem kellett viselkednie, pláne azzal foglalkoznia, hogy mit szólnak a többiek. Itt saját maga lehetett. Az a Miklós, aki jelenlegi lényéből leginkább fakadt, aki nem akart és nem is tudott elérni semmit. Aki elszívja a cigijét, megissza a fröccsét, keveset beszél, penzumszerűen megírja a heti novella- és recenzióadagját az újságnak, s többnyire csak néz maga elé, vagy az ajtó előtt elhaladó emberek lábait bámulja. A Zöldfában töltött idő, időn kívüli volt. Ez a fogalom értelmét veszítette ebben a közegben. Volt is, meg nem is. Csak az ajtó előtt elvonuló lábak változásából lehetett a múlására következtetni. Miklós néma magányát semmi nem zavarta meg, a kocsma társadalmi tiszteletben tartotta „állampolgárainak” mániáit. Ő pedig megszállottan bámulta az ismeretlen emberek lábait, mintha keresett volna valamit, vagy inkább valakit.

Az emberek már szinte csak, mint lábak léteztek a számára. Az évek során hihetetlen megfigyelésekre tett szert. Az ajtónyílásban egy-egy másodpercre felvillanó lábakból az egész ember jellemére tudott következtetni. Minden láb, mint a görög oszlopok, egy-egy stílusirányzatot képviselt, sőt, egy-egy „népcsoport” karaktervonásait rejtette formáiban. Voltak kövér, nagy, trunkó lábak, amelyek éppen hogy csak csoszogva haladtak el a bejárat előtt, s szinte lehetett hallani gazdáik szuszogását, ahogy vonszolták előre nyomorúságos életüket. Voltak visszeres, csomagoktól megterhelt, cipekedő lábak, amelyeknek tulajdonosai mintha saját életüket is e nejlonszatyrokban hordozták volna. Voltak izmos, magabiztos, sportcipős férfilábak, lompos nadrágba bújtatott, lúdtalpas lábak tele flegmasággal, a kamaszodó fiúk lazaságával. Voltak szőrös és borotvált lábak, gyermeki, pattogó lábacsák, kecses, strandpapucsos női lábak, gimnazista tinilányok kamaszodó vádljai. Külön kasztot képviseltek a tetovált lábak a maguk különleges formájú üzeneteivel, polgárpukkasztó kódrendszerével.

Minden láb a maga emberének történetét formálta, hordozta. Miklós számára ezek a lábak jelentették a külső világot. Ebből tájékozódott, ebből formálta történeteit, amelyek hol novella, hol tárca formájában hétről-hétre megjelentek különféle lapokban. Ő maga volt a lábak Sherlock Holmes-a. Bámulatos pontossággal ismerte a lábak mechanikája mögött húzódó idegrendszeri pályákat, a csontok, izmok, zsírszövetek, inak egymással való harmóniáját. Megérezte a szikár, vertikálisan futó izmok mögötti kitértést, átlátott a lábujjak állásán, tudta a sípcsontok vonalának mondandóját, az ó-lábak és az x-lábak jellemet formáló hatását. Egyetlen apróság sem került el a figyelmét: a körmök, az anyajegyek, a szőr vagy éppen annak a hiánya, a különféle sérülések okozta hegek, mind-mind üzenethordozók voltak tapasztalt szemének. Már maguk a cipők, szandálok, saruk is sok mindent elárultak gazdájukról, hát még a hozzájuk választott zoknik, harisnyák, nadrágok, szoknyák szín- és mintavilága. Következtetéseket lehetett levonni a bokák vastagságából, a vádlik és combok izmainak rezgéséből, a lábak diktálta tempóból és azok ritmusából, a festett lábujjkörmök színekavalkádjából. Fejében egy egész kis világ épült ki a végtagok e furcsa társadalmából.

Nem csoda, ha a vonatok biztonságot adó állandó változásán kívül, Miklósnak gyakorlatilag a Zöldfa vált az otthonává, ihletadó-jává. Azt rebesgették, árva gyerek volt, akit a sors úgy hajigált a világban egyik helyről a másikra, hogy lelkében a sebek, mint valami térkép mutatták életének csapásait. Fialat kora ellenére állítólag mindent kipróbált már az életben, amit csak lehetett. Amikor harmadik iskolájából is

kicsapták, megszökött az állami gondozottak számára kijelölt kényszerszállásról, és soha többé nem tért oda vissza. Napok, hetek teltek el úgy, hogy mint egy vadállat élt az utcán. Később, amikor megpróbálta felidézni életének ezt a nehéz korszakát, képtelen volt visszaemlékezni rá, hogy miből élt, mit evett, hol aludt. Csak a verésekre emlékezett, amelyeket ő maga provokált. Büntette magát, maga sem tudta, hogy pontosan miért. Csak azt tudta, hogy a verések voltak az egyetlen olyan események, amelyeken keresztül képes volt érzékelni, hogy él. A testi fájdalom jelentette számára az egyetlen kapcsolatot a külvilág felé. Életének ebben a szakaszában csak egy hajszál választotta el az öngyilkosságtól.

Koszlott nőkre emlékezett, mocskos motelszobákra, szennyes ágyneműkre, de arcokra, egyre sem. A test melege kellett neki, semmi más. Nem akart kapcsolatokat, de még csak beszélgetésekre sem vágyott. Sodródni akart, de még azt sem tudta, hova, merre. A hús, a valóságos életet jelentő nyers hús, s az elmaradhatatlan cigaretta voltak számára az egyetlen mérföldkövek ezekben az években. Bőre megsárgult, arca beesett lett, szemei sarkában a szarkalábak tekintélyes árkokká ráncosodtak. Nem foglalkozott semmivel és senkivel. Napjai, mint valami álomszerű víziók, kérés és kérdés nélkül történtek meg vele. Ő maga semmiféle befolyással sem volt rájuk. Életének ebben a korszakában a társadalmon, s mindenféle emberi civilizáción kívül élt. Megjárta az éjszakai melegedők, a rendőrőrsök, a kórházi és vasútállomási várók világát, anélkül, hogy akárcsak észlelte volna a helyszínek változását. Mindentől és mindenkitől való függetlensége a szabadság olyan fokát kínálta számára, amelyet csak az utolsó ember magányossága képes érzékelteni. Mintha nem is élt volna. Még magának sem. Ezek alatt az évek alatt megöregedett. Még nem volt harminc, de már az ötvenévesek kiégettségének ürességével nézte az életet.

Ekkor lépett be az életébe Andrea, legalábbis Ibolya így mesélte az érdeklődőknek. Egy alkalommal, amikor Miklós többet ivott a kelleténél, s mintha még a megszokottnál is rosszabb hangulatban lett volna, akkor mesélte el sírva élete nagy fájdalmát az asszonynak. Innentől kezdve a kocsma törzsközönsege még nagyobb tisztelettel szemlélte Miklós lábak iránti vonzalmát és sajnálkozva dédelgette a füstbe merülő tehetséges ifjút. Ibolya elmondása szerint, Miklós épp egy padon fetrengett a székesegyház előtti parkban, s fogalma sem volt róla, hogy milyen nap van, talán még az évben sem volt biztos, amikor kialvatlanságtól dagadt szemhéjai alól megpillantotta Andrea lábait. Rögtön tudta, hogy ezeket a lábakat neki teremtették. Vékony boka, íves vádli, hosszú, barnára sült, pihés combok, amelyek izmos, ruganyos fenékben végződtek. Elállt a lélegzete. Abban a pillanatban tudta, hogy meg van mentve. Az elmúlt hetek, hónapok, évek lagymatagságát, közönyét meghazudtoló fürgeséggel pattant talpra s követte a lányt, aki kis nyári ruhájában úgy lebegett előtte barátnőjével, mint egy könnyed kis kacagás a levegőben. A halványkék, egyberészes kis ruha bámulatatos egységben volt kamaszos alakjával. Érett, körte alakú kebleiből épp csak annyit engedett látni, amennyi megvadítja a férfiakat, s a combközépig érő szoknya úgy táncolta körül a puha kis testet, hogy azt megkoreografálni sem lehetett volna jobban. Barna, hullámos haja könnyedén lengedezett gömbölyű vállalai felett, s természetes, festetlen szépségét a jobb arcán rendre előbukkanó nevetőgödröcske tette ellenállhatatlanná.

– Szia, Miklós vagyok. – penderült váratlan elhatározással a két lány elé, de az talán már nem is tudatosult benne, hogy ketten vannak. Csak Andreát látta, csak hozzá beszélt.

A lányokat váratlanul érte a borostás, copfos fiú felbukkanása, s meglepetten néztek végig rajta. Rendezetlen, fehér parasztingféle lebernyeg, barna kordbársony nadrág, kitaposott cipő és az elmaradhatatlan cigi a kézben. Elnevelték magukat. Azzal az utánozhatatlan tinilány nevetéssel, ami félig a zavar, félig a gúny hangja. Miklós azonban nem ilyenek hallotta azt. Egy pillanatra sem jött zavarba tőle, sőt felvilágyozta a lány szépsége, ami a nevetéstől csak még jobban kibontakozott. Élettel teli, vérbő nevetésnek hallotta, s külön gyönyörűség volt, ahogy a lány viccesen feldobta a fejét minden egyes nevetésnél, mintha az égre akart volna rámosolyogni. Teli szájjal nevetett, s bátran villantotta elő gyönyörű, hófehér fogsorát.

– Randizol velem?

Egy pillanatra elakadt a lányok nevetése, de aztán már érkezett is Andrea pimasz válasza.

– Bolond vagy? Miért randiznék veled? Azt sem tudom, ki vagy. – s ezzel a két lány újra kacagva ott-hagyta Miklóst. Ő azonban nem hagyta magát. Újra eléjük állt, s folytatta az ostromot.

– Pont ezért... hogy megismerj. Bármire képes vagyok érted, csak mondd, s megteszem.

– Hát akkor menj el! – mondta nevetve a lány.

– Azt nem tehetem. – mondta Miklós, s úgy fúrta tekintetét a lány szemébe, hogy az elpirult tőle.

– No és vajon miért nem?

– Mert láttam a lábodon, hogy te vagy a végzetem. S hidd el, hogy én ebben sohasem tévedek.

A lányok döbbenetn néztek egymásra, s ebben a nézésben benne volt az egyetértés, hogy a fiú bolond. Miklós azonban folytatta.

– Tudod, minden lábnak megvan a maga története, üzenete.

– És az én lábam mit üzen? – kérdezte kíváncsian Andrea.

– Azt üzeni – mondta Miklós szemérmetlenül legeltetve szemét a két formás lábon –, hogy nincs előtte akadály, hogy az élet tele van még lehetőségekkel, hogy mindig az élet napos oldalát kell nézni, s végezetül, hogy táncolni akar velem.

A két lány elnémult. Andrea lesütötte a szemét. Meglepett Miklós szavain, hiszen pontosan ezt érezte, ezt a legyőzhetetlenséget, ezt a mindent elsöprő lendületet, optimizmust.

– Akkor táncolunk? – kérdezte Miklós és a lány felé nyújtotta a kezét.

Rövid, de annál intenzívebb, viharos szerelem bontakozott ki közöttük. Úgy tűnt, nem tudnak betelni egymással. Szinte belebújtak a másikba, miközben jellemük tökéletes ellentéte volt a másikénak. Egyfolytában egymáshoz kellett érniük, de közben állandóan veszekedtek. Falták egymást, Andrea rendre Miklós nyakában lógott, de minden második mondat után megsértődött. Andrea szülei sem nézték jó szemmel a lányuknál majd tíz évvel idősebb, szakadt férfi felbukkanását, s azt a mértéktelenséget, ahogy belevetették magukat ebbe a kapcsolatba. Miklósnak semmije sem volt, s még csak jóképűnek sem lehetett nevezni. Andrea mégis mintegy függő viszonyba került a férfitől. Nem tudott nélküle döntéseket hozni, még a legapróbb kérdésekben is kikérte a véleményét, gyakorlatilag a részévé vált. Miklóst megőriztette a tudat, ha Andrea egy másik férfival beszélt, s a lányt szintúgy. Mégis mindketten rendre a másik előtt flörtöltek, hogy kínozzák egymást. Aztán váratlanul egymásra tapadtak és vadul csókolózni kezdtek. Ágyékuk összenyomták, tépték, marták egymás haját. A fájdalom és a gyönyör közötti keskeny határ elveszítette a jelentőségét, mindennek a másik gyöttrése volt a célja. Mintha ki akarták volna szívni a másiktól az életet, mintha a szónak nem pusztán fizikális értelmében, hanem lelkileg és értelmileg is egyé akartak volna válni.

Andrea gyötörte jobban Miklóst. Egyre jobban elhatalmasodott rajta a férfi fölötti hatalom gerjesztette mohóság. Élvezte, ahogy Miklós szenvedett, s közben maga is majd belebeledt a fájdalomba. Mégsem tudott változtatni a viselkedésén. Tudta, hogy a férfi tökéletesen védtelen a szerelmével szemben.

Egy alkalommal odáig fajult ez a ketjük közötti vad játék, hogy Miklós egy baseball ütővel szétverte egy vetélytársának az autóját. Olyan eszelős indulattal csapkodott, hogy hosszú percekig keresztül senki sem mert a közelébe menni. Andrea döbbenetn és ijedten nézte a művét és csendben zokogott. Persze miután Miklós fáradtan és csüggedten összeomlott, Andrea máris az ölében ülve csókolgatta, simogatta, becézgette szerelmét. Úgy tűnt minden rendben van közöttük, de aztán a következő napon kezdődött előlről az egész.

Amikor Andrea betöltötte a 18. évét, szülei nagy házibulit szerveztek lányuknak, ahová ugyan kénytelen-kelletlen Miklóst is meghívták, de azért igyekeztek partiképesebb fiúkat is felvonultatni az esten.

Az öltönyös, nyakkendő, báli ruhás társaságban Miklós teljesen idegenül kóválygott, egyetlen fehér ingében és vászonnadrágjában. Úgy érezte, átnéznek rajta, s ebben Andrea jár az élen. Az ő Andreája, aki szebb volt, mint valaha. A figyelem középpontjában úgy ragyogott, mint valami drágakő a kavicsok között. Fehér, könnyed, sejtelmesen átlátszó blúzában, ami alatt nem hordott melltartót, és hasonlóan kacér miniszoknyájában egy ártatlan báránnyelhez hasonlított. Napbarnított bőrét, formás vállait és gyönyörű lábait még jobban kiemelte a ruha hamvas fehérsége. Indiános két tömör copfja kislányos báj kölcsonzott arcának. Szemképrázató jelenség volt. A férfiak nyüzsögtek körülötte, Miklósban pedig egyre forrt az indulat. A nappali egyik oszlopának támaszkodva, kezében egy pohár borral, szemében gyilkos indulattal követte az eseményeket. Andrea meg élvezte a helyzetet. Viháncolt, dobálta magát, hangosan, feltűnően nevetett, mindenkire volt egy kedves szava, csak Miklóshoz nem. Tüntetőleg nem nézett rá, élvezte, hogy gyöttri a férfit. Olyan füledt táncokba bocsátkozott vadidegenekkel, hogy az maga volt az erotika.

Miklós maga sem tudva, hogyan és mikor, a borospohárral a kezében kikeveredett az utcára. Mint aki megtévelyodott, össze-vissza beszélt magában és céltalanul ténfergett ide-oda. Rendőrök találtak rá, amikor éppen igyekezett átmászni a temető magas kőfalán. S nem hogy választ nem tudott adni tettének okára, még értelmes párbeszéd lefolytatására sem volt képes. Hol nevetgált, hol váratlanul sírni kezdett, hol meg minden összefüggés nélkül Weöres Sándor verseket kezdett szavalni. Aztán hirtelen abbahagyta és valami tudományosan ható értekezésbe kezdett a lábak transzcendens mondandójáról.

A rendőrörsön vért vettek tőle. Azt hitték, hogy részeg, de nem volt az. Ekkor hívtak hozzá orvost, aki másnap reggelig megfigyelés alatt tartotta, de minthogy állapota nem javult, alaposabb kivizsgálásra rendelte. Hónapokat töltött egy hegyi szanatóriumban, a hivatalos diagnózis szerint, idegösszeroppanás miatt. Soha többet nem látták egymást Andreával. Egészségi állapota sem rendeződött megnyugtatóan, élete innentől kezdve végképp önmagába fordult. Egyik cigarettát a másik után szívva, a Zöldfa ajtó-résnyi világán át nézte a lábakat, az egyetlen kapaszkodót, ami még ehhez a világhoz kötötte. Konok állhatatossággal kereste azt az egy lábat, amely megváltoztatta az életét. Olykor elővette jegyzetfüzetét s csonkig rágott ceruzájával följegyzett pár gondolatot lábakról, emberekről.

Semmi sem zökkentette ki annyira közönyéből, mint ha felfedezni vélt egy-egy olyan lábat, amely kicsit is hasonlított Andrea lábára. Ilyenkor izgatottan fészkelődött a helyén, s mintha hezitált volna, hogy felkeljen-e vagy sem, félig felemelkedett a székről, aztán pár másodperccel később szomorúan hupant vissza, s minden kezdődött előről.

Hetek, hónapok, évek teltek el ebben a változatlanságban. Ibolya rendületlenül hordta a fröccsöt Miklós asztalára, ő pedig gondolkodás nélkül, fel sem nézve töltötte magába az italt. Elméje mintha kezdett volna elborulni. Még annyit sem beszélt, mint előtte, írásaiban egyre több volt a logikai bukfenc, semmiféle értelmes beszélgetést sem lehetett vele lefolytatni. Egy ideje már csak lábakról írt. Olyan volt, mint valami mániákus, akinek egy fura anatómiai-irodalmi lexikonban a láb szócikket kellett volna megfogalmaznia, de sehogy sem jutott vele dűlőre. Egy darabig minden létező papírfelületre vad lendülettel írta újabb és újabb lábakkal kapcsolatos megfigyeléseit, majd egy idő után átváltott rajzolásba.

Kereste a megfelelő formát, Andrea lábának soha el nem felejthető formáját. Végül már ez sem érdekelte, csak ült maga elé bámulva. A szája néha megmozdult, mintha magában beszélt volna, s már az ajtónyílást sem leste azzal a mindent felfedezni akaró vággyal. Egy nap aztán nem jött többet. A helye üresen szomorkodott a Zöldfában. Ibolya még hónapokig figyelgette a lábakat az ajtóban, hátha felfedezi Miklós slampos csoszogó járását, de hiába. A Zöldfa utolsó írója is elhagyta a kocsmát.

Pár hét múlva végleg életbe lépett a dohányzási tilalom. Nem volt kibúvó. Ibolya úgy döntött, hogy bezárja a Zöldfát. Nincs miért tovább üzemeltetni. Egy történet véget ért, egy kocsmával kevesebb, egy

újabb kis társadalom tűnt el a mindent konformizálni akaró új világban. A szomszédok szerint hónapokkal később többször egymás után megjelent egy szakadt külsejű alak a bezárt ajtó előtt és ott hosszú percekig némán ácsorgott. Majd leült a küszöbre és órákon át maga elé bámult. Egy idős asszony szerint, mintha az emberek lábát nézegette volna.

NÉMETH JÁNOS: Főiskolai tanulmányrajzok

